

ВАЖНИ СЪОБРАЖЕНИЯ ПРИ ДВИЖЕНИЕ НА ДЕЦА ПО ВРЕМЕ НА ХУМАНИТАРНИ КРИЗИ

Това ръководство е съставено за доставчици на услуги, които работят с деца, семейства, и разделени деца в отговор на настоящото хуманитарно положение в Украйна и околните страни.

По време на хуманитарна криза децата са изложени на висок риск от отделяне от своите семейства или придружители. Необходимо е да се предприемат всички мерки, за да останат децата със семействата или лицата, полагащи грижа за тях и да се предотврати всяка раздяла. Важно е да се осъзнае връзката между непосредствената необходимост да се защитят децата от опасност и потенциалните емоционални травми, които могат да произтекат от преместването. Този документ се опитва да обобщи ключовите принципи и минимума конкретни действия, които следва да се предприемат, когато се разглежда движението на деца със семейства и разделени деца. Информацията се базира на реномирани глобални ръководства по темата. Тя не следва да се използва вместо такива ръководства, а в съответствие с актуалните добри практики, насоки и инструменти, които очертават как да се придвижват децата при извънредна ситуация, като на преден план остават техните права, безопасност и най-добър интерес.

Докато трае хуманитарната ситуация в Украйна и околните страни, доставчиците на услуги ще са в контакт със спешните екипи и хуманитарните организации, които са обучени да работят с непридружени и разделени деца и ще изпълняват дейности в съответствие с международните стандарти и практики. Това ръководство е предназначено да подпомага повишаването на квалификацията на доставчиците на услуги с информация, включително принципи и ключови действия, които се изискват при работа с деца и семейства и с разделени деца по време на извънредна ситуация.

Ръководството съдържа три части. **Част I** предоставя водещите принципи, които трябва да определят всички интервенции с деца, изложени на риск от раздяла, или тези, които вече са отделени от техните семейства по време на хуманитарна криза. **Част II** включва ключови дейности при подготовка за и преместване на деца. **Част III** включва ключови дейности при приемане на отделни или групи деца на ново място, включително трансгранично. В документа са предоставени връзки към релевантни документи с цел предоставяне на допълнителна и по-подробна информация.

I. Ключови принципи, които да определят всички решения и действия при преместване на деца по време на извънредна ситуация

- 1. Не вреди:** гарантира, че всички дейности по грижа и придвижване на децата, особено тези, провеждани по време на извънредна ситуация, следва да имат за цел да предотвратят вреди за децата, като се има предвид предотвратяването на злоупотреби и всички форми на насилие, травма, и психологическо страдание.
- 2. Най-добрият интерес на детето:** поставянето на благосъстоянието, правата и закрилата на детето в центъра на всички решения, процеси, и дейности.

3. **Правото на живот, оцеляване и развитие на детето:** дава право на всички деца, включително непридружените и отделени от родителите, на защитен живот, здравословно развитие и достъп до ресурси, които биха им позволили да достигнат пълния си потенциал.
4. **Закрилата на детето в основата на всички дейности и решения.** Придвижването на деца, придружени или не, изисква специфични защитни протоколи и практики. Установените протоколи за тяхната безопасност преди, по време и след пътуването, следва да бъдат приети, разбрани и спазвани от всички възрастни, които отговарят за децата, движат се с тях, приемат ги или ги подкрепят. Целият персонал, работещ в условия на хуманитарна криза, независимо дали е платен или доброволен, трябва да бъде набран при спазването на всички добри практики. Виж [страници 9-15 тук](#) за рискове и мерки за закрила на детето.
5. **Придържането към международните инструменти за правата на детето и добрите практики** по отношение на придвижването и приемането на деца през границите, включително непридружените и разделени деца, трябва да е постоянно. Ако детето е евакуирано през национална граница, то трябва да бъде придружено от член на семейството (когато е възможно) или друг възрастен, който е познат на детето.
6. **Приоритизиране на семеен тип грижа за деца**, включително за тези, които са отделени от родител(и) или полгашите грижа за тях лица. Когато семействата трябва да бъдат преместени, запазването на семействата заедно трябва винаги да бъде приоритет. [Алтернативната грижа от семеен тип](#) и евентуалното събиране с родител/настойник следва винаги да бъдат приоритет, когато това е възможно, и е в най-добрия интерес на детето. Независимо от това, адекватното оценяване на приемните семейства, предпазни процедури и редовното наблюдение. Краткосрочните настанявания могат да бъдат ускорени в извънредни ситуации, но е от съществено значение възможно най-скоро да се направи задълбочена оценка на семейството и план за детето в по-дългосрочен план. Също така е изключително важно да бъдат въведени и прилагани строги политики за закрила на детето в организации, управляващи настанявания и да се извършва редовен мониторинг. Необходимо е да се положат усилия за поддържане на комуникацията с родител/настойник за улесняване на евентуална реинтеграция.
7. **Недискриминацията** е правото на всяко дете на закрила независимо от раса, етнос, религия, възраст, пол, сексуална ориентация, способности или семеен статус.
8. **Детското участие и свободата на избор** е право на детето и добра практика. Отговорност на възрастните е да информират, подготвят и включат децата в решенията, които влияят на живота им. По време на извънредна ситуация е важно на децата да се обясни, на подходящ за възрастта език, какво се случва, защо се случва, къде отиват, и дали членовете на техните семейства са били информирани. Комуникацията следва да бъде постоянна и да включва всички промени в ситуацията или решенията, свързани с промяната в местоположението.

II. Ключови дейности при преместване на деца от една страна в друга по време на извънредна ситуация, включително деца от резидентна грижа

Общи препоръки при преместване на деца и семейства от една държава в друга по време на извънредна ситуация:

- **Винаги, когато е възможно, евакуирайте децата заедно с възрастни членове на семейството.**
- **Събирайте, подреждайте и подсигурете цялата информация на детето и семейството** (включително удостоверения за раждане, паспорти, както и други необходими документи, доклади, снимки) в огнеупорен и водоустойчив контейнер, който лесно може да бъде транспортиран. В зависимост от контекста, може да се изисква споделяне на информация с отговорни фактори, като местни власти, агенции на ООН, при спазване на поверителност. Документите на децата следва да са достатъчно пълни, за да позволят лесно връщане в страната на произход

- **Общувайте с децата.** Необходимо е да подготвите децата за евакуирането по подходящ за възрастта им начин. Фокусът трябва да е върху изслушването, обсъждането и справянето със страховете им и предоставянето на достатъчно информация на подходящ за възрастта им език, така че те да разберат какво се случва. Като минимум децата трябва да разберат защо и къде се евакуират. Също така трябва да им се каже дали техните родители/настойници са били информирани за евакуирането им. Насърчете децата да вземат любим предмет със себе си.
- **Уверете се, че всички деца имат идентификационни документи със себе си.** Те следва да включват тяхното име, рождена дата, имената и информация за контакт на техните родители/настойници и/или персонал от резидентна грижа, информация за всякакви здравословни проблеми от физиологичен или психологичен характер, лекарства, алергии, увреждане, език и произход на детето. Те трябва да са прикрепени сигурно към детето и защитени във водоустойчив контейнер.
- Децата трябва да бъдат подготвени предварително с информация **какво да правят, ако бъдат разделени** от родителите/настойниците си. В идеалния случай информацията се предоставя устно и им се предоставя в писмен вид, за да могат да я носят със себе си. За насоки моля, вижте [тук](#), страница 35.
- Уверете се, че всички **деца, включително тези с увреждания, са подготвени, подкрепени и способни** да се евакуират. Може да се изисква специално планиране и адаптации, като това трябва да бъде част от процеса на подготовка. Здравни грижи и други услуги или ресурси, необходими за деца с увреждания, следва да бъдат предвидени и осигурени на новото място.
- **Необходимо е да се осигурят адекватни политики и практики за закрила при подобни обстоятелства.** Всички доставчици на услуги следва да разполагат с вече съществуващи политики и практики за закрила. Те трябва да са в основата на действията за закрила по време на всяка евакуация. Изключително важно е да се идентифицират, ограничат и да се вземат мерки по отношение на възможните рискове за сигурността и на места, където биха могли да възникнат рискове по време на евакуацията на деца. Като минимум е необходимо да бъдат установени и ясно обяснени на всички възрастни, деца и младежи защитни протоколи за спане, миене, какво да се направи ако децата бъдат разделени и как да се докладват опасения по отношение на закрилата на детето.
- **Приоритизирайте евакуацията до най-близкото безопасно и подходящо място**, като, когато е възможно, гарантирате запазването на културни/езикови връзки, за да улесните връщане. Дръжте децата възможно най-близо до географския им произход и семействата им. За временно спешно подслоняване, моля, вижте „Инструментариум за алтернативната грижа в спешни случаи“ [тук](#) и минималните стандарти [тук](#), Инструмент 47. Трябва да се положат всички усилия за осигуряване на алтернативна грижа от семеен тип за разделените деца.
- **Информирайте родителя или настойника за евакуацията.** В случай, че детето има родител или настойник, услугата за резидентни грижи трябва да информира своевременно родител(и) или настойник, преди детето да бъде преместено на друго място. Важно е да се обсъдят възможностите за връщане в семейството или настаняването при разширено семейство в случаите, когато семейството не иска детето да се евакуира и се прецени, че това е в интерес на детето.
- **Дръжте братята и сестрите заедно.** Трябва да се положат всички усилия братята и сестрите да останат заедно преди, по време и след евакуацията.

III. Ключови дейности, когато децата пристигнат в друга държава

Общи насоки при влизане на деца и семейства в друга държава по време на извънредна ситуация

- Служителите на местните и държавни органи/организациите **трябва да посрещнат членовете семейството или групи деца в центровете на пристигане**, за се да гарантира, че всички членове на семейството или групи деца са заедно. Ако някое дете липсва, незабавно задействайте издирването на деца, които може да са били разделени по време на евакуацията, и информирайте и поддържате връзка с местните органи за закрила на детето, както и тези в координиращия орган за спешни случаи (напр. УНИЦЕФ, ДАЗД, АСП, Агенцията по бежанците, БЧК /ВКБООН/МКЧК).
- **Помолете детето да посочи възрастния, с когото пътува**, и каква е връзката им. Целта е предотвратяване на и реагиране на инциденти с трафик на деца
- **Посрещнете децата и семействата** и обяснете кои сте и за кого работите. На подходящ за възрастта език обяснете на детето къде се намира, къде и с кого ще бъде настанено и защо е необходимо това. **Също така попитайте детето кой е възрастният, с когото пътуват.**
- **Попитайте децата и семействата дали те/някой друг, с когото пътуват, има спешни медицински нужди.** Уверете се, че има налична медицинска подкрепа за тези с неотложни здравни нужди.
- **Имайте предвид, че детето и семейството току-що са преживели травматично събитие.** Говорете бавно, за да ги уверите, че са в безопасност, проверете дали е необходима някаква незабавна медицинска или психологическа подкрепа и ако е така, предприемете незабавни действия.
- **Уверете се, че всички деца имат идентификационни документи със себе си.** Те следва да включват тяхното име, рождена дата, имената и информация за контакт на техните родители/настойници и/или персонал от резидентна грижа, информация за всякакви здравословни проблеми от физиологичен или психологичен характер, лекарства, алергии, увреждане, език и произход на детето. Те трябва да са прикрепени сигурно към детето и защитени във водоустойчива опаковка. Детето трябва вече да разполага с тази информация, а копие трябва да има и родителя или възрастен придружител. Ако това не е така, незабавно го документирайте на водоустойчив бадж с връзка за врата и го дайте на детето. Информацията следва да бъде документирана и от приемащата организация/физическо лице. Вкарайте информация в съществуваща система за идентификация и проследяване.
- **Незабавно регистрирайте децата и членовете на техните семейства при местните органи за закрила на детето и международна организация например, УНИЦЕФ, ДАЗД, АСП, Агенцията по бежанците, БЧК /ВКБООН/МКЧК.** Информацията за детето следва да включва следното, като минимум: име, рождена дата, език, място, от което идва детето, включително име на услуга за резидентна грижа, град/регион, име и дата на раждане на брат или сестра, ако пътуват заедно, имена на родител(и)/настойник или лице, полагащо грижа, информация за контакт, име и информация за контакт на лице, с когото пътуват ако има такова, всеки здравен проблем или увреждане, всякакви редовно приемани лекарства, и мястото, където детето ще пребивава временно.
- **Редовна комуникация с детето по подходящ за възрастта начин.** Приемащата организация трябва да положи големи усилия, за да облекчи страховете на детето, потвърждавайки, че в момента се случва изключително травматично събитие, и предоставяйки достатъчно информация, така че детето да не бъде изненадано и неподготвено. Като минимум децата трябва да разберат защо са били евакуирани, къде са настанени, и колко дълго ще бъдат там. Също така трябва да им се каже дали техният(ите) родител(и)/настойник са били информирани за евакуирането им.
- Осигурете на **всички деца, включително на тези с увреждания**, подходящи здравни грижи, или друга подкрепа на новото място. Специално внимание следва да се обърне и на тяхната закрила и идентифицирането на всички проблеми, свързани с нея, както и протоколите или процедурите за справяне с тях. Предварително трябва да бъдат създадени координационни механизми за направления и работа по случай.
- **Уверете се, че са налице подходящи политики и протоколи, както и че децата и възрастните са осведомени за тях.** Тук следва да се включат минимум: протоколи за спане, перални съоръжения, какво да се прави в случай на разделяне, как да се докладват

всякакви опасения, свързани със закрилата им или друга информация, свързана с тяхното благосъстояние и безопасност, както и взаимодействия с възрастни, различни от идентифицираните лица, полагащи грижа. Децата следва да бъдат осведомени за това как и на кого да докладват притеснения за сигурността си. Хората често искат да помогнат при спешни случаи, както и професионалисти и доброволци. От изключително значение е да са налице кодекси за поведение, политики за сигурност и ясни процедури за проучването на професионалистите и доброволците, за да се гарантира безопасността на децата. Не всяка помощ е добра помощ.

В допълнение към горепосочените препоръки за разделени деца, включително такива от резидентна грижа, е необходимо да се вземе предвид и следното:

- **Информирайте родителя или настойника за местоположението на детето.** В случай, че едно дете има родител, който не е с тях (например още е в Украйна), организацията и/или упълномощен възрастен трябва да информира родителя /настойника къде е детето, да предостави информация за контакт, и да насърчава редовната комуникация с родителя/настойника, когато това е възможно. Ако детето бъде преместено на друго място, родителят/настойникът трябва да бъде уведомен незабавно.
- **Оценете, според наличната информация за състоянието на всяко дете, дали понастоящем семейния тип грижа е налична, безопасна и в най-добрия интерес на детето.** Когато е възможно, децата трябва да бъдат настанявани в предварително одобрена семейна среда.
- **Редовно актуализирайте информацията по случая на детето и съхранявайте документацията на сигурно място.** Тя трябва да включва копия на всички документи, актуална информация за контакт, информация за промени в нуждите на детето от здравни и психологични грижи, хранене, развитие и закрила. Тук трябва да се съхранява и информация за всяка комуникация с родителя или лицето, полагащо грижи.

Допълнителни насоки

Следва списък с връзки към глобални документи, очертаващи работата с разделени и непридружени деца по време на хуманитарни кризи. Цялата гореописана информация се базира на следните документи:

1. [Field Handbook on Unaccompanied and Separated Children](#)
2. [Toolkit on Unaccompanied and Separated Children](#)
3. [Alternative Care in Emergencies Toolkit](#)
4. [Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action](#)

По-долу е даден Контролен списък, който да спомогне за гарантирането на добра практика и закрила на децата по време на всяко движение на деца в хуманитарна криза. Той трябва да се използва от всички лица, работещи директно с деца и семейства, които се придвижват в рамките на Украйна или пристигат в други страни.

ПРИЛОЖЕНИЕ I ВАЖНИ СЪОБРАЖЕНИЕ ПРИ ДВИЖЕНИЕ НА ДЕЦА ПО ВРЕМЕ НА ХУМАНИТАРНИ КРИЗИ

Описание	Бележки
ДЕЙНОСТИ ПРИ ПРЕМЕСТВАНЕ НА ДЕЦА ОТ ЕДНА ДЪРЖАВА В ДРУГА	
Общи насоки	
Правните и другите документи на децата и семейството са обезпечени за безопасно пътуване	☐
Децата са информирани и подготвени за	☐

преместването		
Децата имат един любим предмет със себе си	☐	
Децата имат прикрепена към тях идентифицираща информация	☐	
Децата знаят какво да правят, в случай че са отделени от членове на семейството или лицата, полагащи грижи	☐	
Направена е подготовка за безопасно преместване на деца с увреждания	☐	
Децата с увреждания са информирани и подготвени за преместването	☐	
Идентифицирани са потенциалните рискове за закрилата и сигурността на детето, свързани с преместването (особено риска от отделяне/ тормоз/ трафик на хора, (сексуална) злоупотреба, здраве и безопасност)	☐	
Набелязани са дейности за понижаване и реагиране на рисковете за закрилата и сигурността на детето по време на преместването	☐	
Разработване на конкретен план за закрила на децата по време на преместването	☐	
Допълнителни насоки за разделени деца, включително деца от резидентни грижи		
Информацията по случая на детето е обезпечена за безопасно пътуване	☐	
Родителите/настойниците на децата са информирани за преместването	☐	
Има план за грижи за децата (безопасно и в интерес на детето) в случаите, когато родителите/лицата, полагащи грижи не искат децата да се преместват	☐	
Всички братя и сестри се преместват заедно	☐	
ДЕЙНОСТИ, КОГАТО ДЕЦАТА ПРИСТИГНАТ В ДРУГА ДЪРЖАВА		
Общи насоки		
Посрещнете детето, семействата и групите деца в локацията или центровете за пристигане	☐	
Посрещнете децата, семействата и групите деца, представете себе си и организацията си, обяснете къде ще бъдат настанени и следващите стъпки	☐	
Попитайте децата кои са възрастните, с които пътуват и каква е връзката им с тях	☐	
Взаимодействайте с деца и семейства с емпатия, показвайки съпричастност и разбиране за трудностите, които изпитват	☐	

Описание	Бележки	
Предоставете важната информация за идентифицирането на децата в регистър, включително такива на международни организации и местни органи за закрила на детето, според случая	☐	
Наблюдавайте и взаимодействайте с децата и семействата, като оценявате непосредствената им нужда от здравни, психосоциални или други услуги	☐	
Насочете децата към здравни, психосоциални и други доставчици на услуги, според нуждите	☐	
Попитайте деца и семейства, за да сте сигурни, че разполагат с идентификационни документи	☐	
Осигурете идентификационни документи за деца, които нямат	☐	
Въведете информация за деца и семейства във вече съществуваща, официална система за идентификация и проследяване	☐	
Редовно общувайте с и информирайте децата и семействата за случващото се и за промяна в плановете	☐	
Осигурете подходяща грижа и подкрепа на децата с увреждания и лицата, полагащи грижа за тях	☐	
Насочете децата и техните лични помощници към доставчици на услуги съобразно непосредствените им и очаквани нужди	☐	
Идентифицирайте потенциални рискове за закрилата, свързани с пристигането на новото място	☐	
Набелязване на дейности, необходими за смекчаване и реагиране на рискове за закрилата на новото място	☐	
Разработване на конкретен план за закрила на децата на новото място	☐	
Уверете се, че децата знаят как и на кого да докладват опасенията, свързани с предпазните мерки	☐	
Осигурете на децата да знаят какво да правят, в случай че са отделени на новото място от членовете на семейството или от лицата, полагащи грижи за тях	☐	
Да се гарантира наличието на Кодекс за поведение и процес на проверка на персонала и доброволците.	☐	
Допълнителни насоки за разделени деца, включително деца от резидентни грижи		
Уверете се, че информацията по случаите на децата е пристигнала с тях и е сигурно обезопасена на новото място	☐	

Дръжете родителите/настойниците информирани за местоположението на децата им	☐	
Съдействайте за контакта и комуникацията между децата и техните родители/настойници	☐	
Приоритизирайте настаняването на децата в предварително одобрена семейна среда, когато това е подходящо, безопасно и в интерес на детето	☐	
Редовно проследявайте децата в алтернативна грижа и актуализирайте информацията по случая на детето	☐	
Уверете се, че са осигурени минимални стандарти, ако децата са във временно подслон.	☐	

Тези указания са адаптирани от екипа на фондация "За Нашите деца" на база на разработени насоки от американските организации USAID, MacArthur Foundation and the GHR Foundation.

